

بسم الله الرحمن الرحيم

با عرض سلام و خسته نباشید خدمت همه شما همکاران ارجمند

تدریس ادبیات پایه چهارم درس ۱۶: پرسشگری

نوع نثر: ساده و روان

■ اهداف:

۱. آشنایی با ابوریحان بیرون
۲. تقویت روحیه پرسشگری
۳. تشخیص عناصر سازنده جمله
۴. آشنایی با لحن مناسب در خوانش متن
۵. تقویت درک متن با تثبیت آموزه های قبلی
۶. انشا نویسی شامل کلیه بندها (بند مقدمه، بندهای بدنه، بند نتیجه گیری)

■ روش تدریس:

آموزش کاوشگری وارد کردن مستقیم شاگردان در فرایند تفکر علمی از طریق تمرین هایی است که فرایند علمی را در زمان بسیار کوتاه فشرده می سازد. آموزش کاوشگری منجر به افزایش درک علوم، بهره وری تفکر خلاق و مهارت هایی برای دریافت و تحلیل اطلاعات می شود.

■ مراحل اجرا الگوی کاوشگری:

گام اول: برهم زدن عادت ذهنی: ارائه یک موقعیت پرسش برانگیز، معما گونه، مهیج و غیر معمول شروع خوبی برای الگوی کاوشگری است.

گام دوم: پرسشگری: وقتی یک موقعیت ابهام دار را به دانش آموزان ارائه می دهید عادت و تعادل ذهنی آنها را بر هم می زنید و آنها بلافاصله شروع به پرسش می کنند.

گام سوم: فرضیه سازی: دانش آموزان به سوالات پاسخ هایی می دهند که درستی آن معلوم نیست. از هر گروه یک نفر بهترین فرضیه ها را می خواند و می توان پاسخ ها را روی تابلو کلاس نوشت.

گام چهارم: آزمایشگری: برای تصمیم گیری درباره ی درستی یا نادرستی فرضیه ها نیاز به اطلاعات بیشتری است. به دانش آموزان توضیحاتی درباره موضوع مورد بحث ارائه دهید و برای گرد اوری اطلاعات بیشتر در این زمینه تا جلسه بعد به آنها فرصت دهید.

گام پنجم: تحلیل و نتیجه گیری: پس از تایید فرضیه از دانش آموزان بخواهید به توضیح آنچه گذشت بپردازند و در واقع فرایند کاوشگری خود را شرح دهند.

■ معنی واژه ها به ترتیب سطرها:
عجیب و غریب: شگفت آور

فضا: مکان وسیع، مکانی که کره ی زمین در منظومه ی شمسی اشغال می کند.

معلق: آویزان

فلان: اشاره به شخص نامعلوم

خلاصه: مختصر، کوتاه شده، به هر حال

فیلسوفان: جمع فیلسوف، دانشمندان علم فلسفه

گسترش: پوشش دادن، پهن شدن

سپری شد: به پایان رسید، تمام شد

جهل: نادانی

گریزان: در حال فرار، گریزنده، شتابان

واپسین: آخرین، پایانی

بالین: بستر، رختخواب

کلمه هایی بُریده: سخنان ناپیوسته و جدا شده، که کامل نباشد.

مسائل: جمع مساله، مطلب، موضوع

■ هم خانواده:

دقت: دقیق، دقایق

جهل: جاهل، جهالت

مسائل: مسئله، سوال، مسئول

علت: علل، معلول

علامت: علائم

منتظر: انتظار

علم: علما

شبیه: شباهت، تشبیه

کشف: کاشف

■ متضاد:

بالا#پایین

بیماری#سلامتی

ناراحتی#خوشحالی

بزرگ ترین#کوچک ترین

تشنه#سیراب

جاهل#دانا

قوی#ضعیف

کوتاه#بلند

بدانند#ندانند

گم#پیدا

پرسش#پاسخ

■ معنی بعضی از جمله های مهم:

● یکی به دنبال موجودات عجیب و غریب فضایی است.

● معنی) کسی به فکر شناختن موجودات شگفت اوری است که در فضا و آسمان ها زندگی می کنند).

● خلاصه، هزاران سوال وجود دارد که در مغزمان می چرخد.

● معنی) به هر حال، هزاران پرسش وجود دارد که هنوز به جواب نرسیدم و ذهنمان را مشغول کرده است).

● سوال بعضی ها ، همینطور به گوش آن ها آویزان می ماند، مثل یک گوشواره.

● معنی) بسیاری از پرسش ها جواب نداده باقی می ماند و حل نمی شود). (سوال به گوشواره تشبیه شده است).

● هزاران سوال پرسیده نشده و گم شده وجود دارد.

● معنی) هزاران پرسشی وجود دارد که به جواب آن نرسیده ایم).

● همیشه تشنه ی یادگیری و دانش اندوزی بود.

● معنی) همیشه، عاشق آموختن بود و به دنبال یادگیری علم و دانش می رفت)

● کتاب های زیادی درباره ی مسائل گوناگون نوشت.

● معنی) کتاب های بسیاری درباره ی دانش های مختلفی نوشت).

● اکنون که در بستر بیماری هستی، چه جای این پرسش است؟

● معنی) اکنون که بیمار هستی، جای پرسیدن این سوال نیست).

● این که مسله را بدانم و بمیرم یا نادانسته و جاهل، در گذرم؟

● معنی) این که موضوع و جواب پرسش را بدانم و بمیرم، بهتر است یا این که نادان و بی خبر از این دنیا بروم {بمیرم}.

■ پیام درس:

از بین همه ی انسان ها ، دانشمندان و هنرمندانی هستند که به دنبال هدفشان می روند. یکی از دانشمندان ایرانی، ابوریحان بیرونی است که در سراسر زندگی به دنبال علم و دانش اندوزی بود و لحظه ای در این کار، غفلت نکرد تا جایی که در لحظه ی مرگ هم به دنبال آموختن علم بود. به قول پیامبر (ص): "(ز گهواره تا گور، دانش بجوی)".

■ بخوان و حفظ کن: خرد و دانش

■ قالب شعر: مثنوی

■ شاعر: فرودسی

■ معنی واژه ها: خرد و دانش

توانا: قدرتمند، نیرومند

برنا: جوان، سرزنده

فزای: بیفزای، اضافه کن

یزدان: خداوند

رهنمای: راهنما، کسی که راه را نشان می دهد.

رامش: اسایش، خوشی، نشاط، شادابی

میاسای: اسوده نباش

بهره: فایده، کمک، سود

بیکاری: بدون شغل بودن، بدون کاری برای انجام دادن بودن

■ معنی بیت ها:

۱. هر کسی که دانا باشد؛ توانا می شود. دانش، وجود انسان پیر را جوان و شاداب، می گرداند.

۲. علم و معرفت خودت را بیشتر کن و به خداوند ایمان بیاور زیرا که خداوند راهنمای جان و روح تو است.

۳. تمام علم ها را یاد بگیر، زیرا با یادگیری تمام علوم به آرامش و اسایش می رسی.

۴. لحظه ای از یاد گرفتن علم، آسوده نباش. به کمک علم و دانش، درون خودت را از گمان و خیال پاک کن تا به یقین برسی.

۵. دوستی کردن با کسی که بهره ای از دانش ندارد، بسیار زشت و ناپسند خواهد بود.

۶. زیرا که بیکاری او (انسانی که زانش بهره ی زیادی ندارد) به سبب بدون علم بودن او است و باید به حال افرادی که علم و دانش ندارند، گریه کرد.

۷. تن و جسم انسان مرده مثل انسان بدون علم است زیرا انسان نادان همیشه و همه جا بدون آرامش و راحتی است.

نکته (تن مرده به مرد بی دانش تشبیه {مانند} شده است).

■ پیام درس:

در این شعر، فردوسی سفارش می کند که حتما به دنبال علم و دانش بروید، زیرا علم و دانش سبب رهایی انسان از جهل است، سبب آرامش و اسایش است و انسان بی علم، مثل مرده ای می باشد که بی روح است. در پایان هم می گوید کسی را که بدون علم و دانش است، به عنوان دوست انتخاب نکن چون که این شخص، با مرده، تفاوت ندارد.

■ تاریخ ادبیات:

فردوسی: حکیم ابوالقاسم یکی از بزرگ ترین حماسه های جهان و شاهکار حماسه ی ملی ایرانیان است. شاهنامه اثری است منظوم که شامل پنجاه هزار بیت است و سرودن آن حدود سی سال، طول کشیده است.

■ دانش زبانی:

گاهی جمله ها با داشتن سه بخش هم، کامل نیستند و پیامی را نمی رسانند؛ یعنی یک بخش دیگری باید باشد تا این که مفهوم و پیام این جمله کامل شود؛ مانند:

علی کتابش را به محمد بخشید.

اگر در جمله ی بالا "به محمد" نباشد جمله کامل نیست:

علی کتابش را بخشید.

شما می پرسید: به چه کسی بخشید؟ برای این که پیام این جمله کامل باشد، باید بخش دیگری (را به آن اضافه کرد.

نمودار جمله:

علی(نهاد)

کتابش را(مفعول)

به محمد(متمم)

بخشید(فعل)

■ توضیح بیشتر:

همانطور که می بینید واژه ی "محمد" در جمله ی بالا "متمم" نام دارد.

اسمی که بعد از حروف "در. به. با. از. برای. بدون. بر" بیاید،

متمم، نام دارد.

مانند:

من کتاب را از کتاب فروشی خریدم.

(من) نهاد)

کتاب را(مفعول)

کتاب فروشی(متمم)

خریدم(فعل)

■ نکته ی مهم:

فعل های " خرید. داد. گذاشت. گفت. بخشید. آلود.

ریخت. آموخت. پرسید. گنجاند. خوراند" ...

با سه بخش کامل نمی شوند، یعنی به بخش دیگری نیاز دارند تا کامل شوند که به آن جزء یا بخش، متمم می گویند به عبارت دیگر: این فعل ها، علاوه بر "نهاد" و "مفعول" به "متمم" هم نیاز دارند تا کامل شوند.

■ روان خوانی:

در دو درس گذشته لحن خواندن کلمه و جمله آموزش داده شد. در این درس لحن خواندن متن مورد نظر است. متن شنیداری این فعالیت روایی است. قبلا در مورد لحن متون روایی مطالب لازم ارائه شد. در این متن توجه کنید که دانش آموز هم لحن کلمه را رعایت کند، هم لحن انواع جمله متن روایی را در نظر بگیرد.

■ املا:

برای این درس املاي خوشه ای پیشنهاد می شود. دانش آموزان از قبل با این نوع املا آشنا شده اند. معلم کلمه ای به دلخواه از متن درس انتخاب می کند سپس با نشانه ی آخر این کلمه دو کلمه از متن درس پیدا می کند که با این نشانه شروع شده باشد و این کار را تا زمانی ادامه می دهد که خانه ها پر شوند.

■ نکته:

در بخش دوم املا یک املاي سنتی هم از درس گرفته شود.

■ فعالیت نوشتاری: درک متن

در این درس متنی ارائه شده است که دانش آموز باید صامت خوانی کند و به پرسش های آن به صورت مکتوب پاسخ دهد. در این متن ابزارهای انسجام گزاره های متن مانند حروف ربط و ضمائر مجددا مرور شده است که به تثبیت یادگیری می انجامد.

■ فعالیت نوشتاری: نگارش

در درس گذشته برای نوشتن انشا به دانش آموز کمک شد و موضوع کوچک تر بندها ارائه شد. در این درس دانش آموزان ابتدا باید موضوع را خرد کنند و انشایی با چهار بند بنویسند که شامل مقدمه، دو بند و نتیجه گیری است.

انتخاب موضوع کوچک تر بندهای بسیار اهمیت دارد و دانش آموزان باید موضوعات را به گونه ای انتخاب کنند که یکی مکمل دیگری باشد تا انشا منظم و منسجم باشد.

■ ارزشیابی از فعالیت درس:

استفاده از جعبه کارت های شفاهی روش خوبی برای ارزشیابی می باشد. دانش آموز از کارت های سوال درون جعبه یک کارت را انتخاب می کند، با صدای بلند ی ارزشیابی می باشد. دانش آموز از کارت های سوال درون جعبه یک کارت را انتخاب می کند، با صدای بلند می خواند و پاسخ آن ها را می گوید.

